

زبان فارسی دری

نوروز

جشن نوروز

جشن باستانی نوروز از زمان های قدیم تاکنون، در این سرزمین به نحوی ویژه برگزار می شود. زیرا این جشن از یک سو نوید بخش پایان زمستان و از سوی دیگر الهام آور بهار و نوزایی طبیعت است. بدین جهت مطالعه تاریخ کهن افغانستان نشان می دهد که این جشن در طول تاریخ از نسلی به نسلی منتقل و به صورت میراث گرانبها به جا مانده است و ضمناً این جشن در هر مقطع تاریخی، به تناسب شرایط و نظام های سیاسی آن به شیوه های خاصی برگزار شده است.

مردم افغانستان معتقدند که رسیدن پرنده های مهاجر به افغانستان در این موقع از سال خبر از آغاز فصل بهار می دهد. جشن گل سرخ هم که در افغانستان با عنوان میله گل سرخ از آن یاد می شود، در 40 روز اول سال و به مناسبت رویش لاله های سرخ در مزار شریف و در زیارتگاهی منسوب به امام علی برگزار می شود. اهمیت این جشن به اندازه ای است که حتی از کشورهای ایران و تاجیکستان و دیگر کشورهای آسیای میانه هم به این شهر می روند. بد نیست اندکی بیشتر در مورد این جشن بدانید:

نوروز ترکیب از دو کلمه نو و روز به معنی روز اول سال هجری شمسی است که در کشورهای افغانستان، تاجیکستان، ازبکستان، قرقیزستان، ترکمنستان، قزاقستان، آذربایجان، مناطق کردنشین عراق، سوریه و ترکیه و حتی در بسیاری از شهرهای روسیه جشن گرفته می شود. جشن نوروز طبق روایات ها بیش از 3 هزار سال پیش در خراسان همزمان با آغاز کشاورزی ایجاد شد و به تمامی کشورهای همسایه رواج یافت. و برخی از پژوهشگران ریشه تاریخی این جشن را به «جمشید پیشدادی» نسبت می دهند و نوروز را «نوروز جمشیدی» می خوانند. این گروه معتقدند که جمشید شاه بعد از یک سلسله اصلاحات اجتماعی بر تخت زرین نشست و فاصله بین دماوند تا بابل را در یک روز پیمود و آن روز (روز هرمزد یا اورمزد) از ماه حمل بود. چون مردم این شگفتی را از وی دیدند جشن گرفتند و آن روز را «نوروز» خواندند. فردوسی شاعر بزرگ پارسی گو نیز در شاهنامه پیدایش نوروز را به جمشید شاه نسبت می دهد. در افغانستان جشن نوروز طبق سنت ها برای مدت دو هفته برگزار می شود و مردم از چند روز قبل برای آغاز این جشن آماده می شوند.

میله گل سرخ

جشن گل سرخ (میله گل سرخ) یک جشن خاص است که در مزار شریف در 40 روز اول سال و به مناسبت رویداد گل های سرخ لاله در دامنه دشت های سبز مشرف به شهر اجرا می شود و در طول این 40 روز مردم از همه جا برای حضور در این جشن به مزار شریف می آیند. رسومات خاصی اجرا و لباس های متنوع و خاصی در طول این مراسم پوشیده می شود. این مراسم به طور همزمان با مراسم جهنده علی (یا ژنده سخی) انجام می شود. مراسم جهنده علی، مراسمی خاص دینی است که به مناسبت خلافت علی ابن ابی طالب در مسجد مقدس این شهر که گفته می شود آرامگاه این امام نیز است اجرا می شود. این مراسم با برافراشتن یک علم که با پارچه های زربافت و دست دوزی شده مزین شده است در حرم منسوب به امام علی و در اولین روز سال اجرا می شود. جشن گل سرخ برای چهل روز در دشت های لاله و حرم ادامه می یابد.

جشن دهقان

در این مراسم که در روز اول سال اجرا می‌شود کشاورزان به شهرها می‌آیند و تولیدات خود را به نمایش می‌گذارند. در سال‌های اخیر این مراسم تنها در کابل و برخی شهرهای بزرگ اجرا می‌شود. نکته جالب این است که این جشن آنقدر در میان افغان‌ها محبوبیت دارد که شهردار و شخصیت‌های بالای حکومتی هم در آن حاضر می‌شوند. ضمن اینکه در روز جشن دهقان شهرنشینان هم با لباس‌های شاد و رنگارنگ به مزارع کشاورزان رفته و کشاورزان در مقابل چشم مردم، زمین را با گاو قلبه نموده و با رنگ کردن شاخ‌های گاو فصل بهار را شروع می‌کنند. البته چوپانان نیز سهمی از جشن روز دهقان دارند و در این روز گوسفندان خود را در مزارع رها می‌بازی‌ها و سرگرمی‌های نوروزی یکی از مهمترین ویژگی‌های روزهای اول سال و جشن نوروز در افغانستان می‌باشد. بزکشی، کشتی پهلوانی، تخم مرغ جنگی، گودی پران بازی، چهارمغز بازی، کبک جنگی و خروس جنگی از بازی‌ها و سرگرمی‌های نوروزی در میان مردم افغانستان می‌باشد.

خوراک‌های ویژه نوروز

بی شک نوروز بدون غذاها و شیرینی های آن چیزی کم دارد. در گوشه ای دیگر از سرزمین هایی که نوروز را جشن می گیرند، مردم نوروز را با غذاها و شیرینی های محلی خود آغاز می کنند. مردم برای روزهای نوروز به ویژه شب سال نو اقدام به پختن غذاهای خاص می کنند. معمولاً غذای سبزی چلو در این شب پخته می شود. نانوايي ها نیز در این روزها نوعی کلهچه می پزند که به آن کلهچه نوروزی می گویند و فقط در نوروز پخته می شود. غذای نوروزی دیگر در میان مردم افغانستان ماهی و جلیبی است. رسم است که جوانان افغان ماهی و جلیبی به اضافه لباس های محلی را برای نامزد خود نوروزی می برند.

هفت میوه و سمنک

در افغانستان به جای هفت سین مردم به آماده کردن هفت میوه می پردازند. هفت میوه چیزی شبیه به سالاد میوه است که از هفت نوع میوه خشک مختلف تشکیل شده و این هفت میوه عبارتند از: کشمش، سنجد، پسته، فندق، قیسی (زردآلوی خشک/کشته) و گردو یا آلو.

تهیه سمنک یکی از آیین های مشترک میان تمام مردمی است که نوروز را جشن می گیرند. سمنو که در میان افغان ها به سمنک مشهور است نه تنها نذر برآمدن حاجت ها و مرادهاست، بلکه به باور بسیاری با خود خیر و برکت به ارمغان می آورد. سمنک آنقدر برای افغان ها مهم هست که زنان افغان از آغاز شب نوروز تا سپیده دم به طبخ آن مشغول می شوند و همزمان شادمانه آواز می خوانند و شعری به این مضمون را تکرار می کنند.

«سمنک در جوش، ما کفچه ز نیم دیگران در خواب، ما دفچه ز نیم!»

هفت سین یا هفت میوه

با فرا رسیدن سال نو، سفره مبارک هفت سین یا هفت میوه را می گسترانیم. سفره‌ای از هفت گونه گیاه و دانه و خوردنی دلپذیر. آب و آیین، شمع و چراغ، نقل و نبات و گل و سبزه در آن می نهیم، کتاب آسمانی خود را می گشاییم و در لحظه حلول سال نو در برابر سفره‌ای از برکت الهی و به امید رونق و بهبود و معیشتی بهتر دست به دعا برمی داریم.

برخی از محققان معتقدند که پیش از اسلام، در این سفره هفت سین می گذاشته اند همچون شمع، شیرینی، شیر، شربت، شهد و شاهدانه و یا هفت گیاه چیده شده سودمند به صورت هفت‌چین و یا هفت سینی از خوردنی های مطلوب است اما قرن هاست که در سفره عید هر ایرانی یا افغانی هفت گونه خوردنی و سبزه که حرف نخست آن سین است، چیده می شود و آن چنان که پیداست سخن بر سر حرف سین یا چین یا شین نیست بلکه محتوای سینی ها یا ظروفی که خوردنی در آن می نهند اهمیت دارد و محتوای ظرف ها نمادهایی در سفره هفت سین هستند.

تخم مرغ رنگ شده از اجزای اصلی این سفره ها بود. در این سفره، بعضی چیزها فقط جنبه زیبایی و نمادین داشت مانند تخم مرغ و آیین؛ ولی سایر چیزها برای خوردن و پذیرایی میهمانان بوده است و هر زمان که تمام می‌شد بلافاصله صاحبخانه ظروف را دوباره برای میهمانان جدید پر می‌کرد.

روایات گوناگون از هفت میوه یا هفت سین

در گذشته عدد هفت خوش یمن، مبارک و حتی مقدس تلقی می شده است. هفت سین در مراسم نوروزی به روایت‌های گوناگون به وجود آمده است، گروهی از پژوهشگران بر این باورند که در جشن نوروز، میوه‌ها، شیرینی‌ها و خوراکی‌ها را در هفت عدد از سینی‌ها می‌چیدند و بر سفره نوروزی می‌گذاشتند و آن را هفت سینی می‌گفتند که بعدها در طول زمان به هفت سین تبدیل شده است.

چرا «هفت»

عدد هفت که جمع سه و چهار است، نزد ریاضیدانان به سبب شکل هندسی مثلث و مربع که اشکال همگن و کامل به شمار می آیند نمایانگر کمال و به شکلی نمادین به مفهوم کثرت و تکامل است. هنگامی که از عدد هفت، یا هفت هزار و ... سخن گفته می شود معنای زیاد بودن مد نظر است. در میان اقوام هند و اروپایی و همچنین هند و ایرانی این عدد خوش یمن و مبارک تلقی شده و در اساس نقش این عدد در فرهنگ ملت ها نقشی مثبت است. واقعیت های طبیعی، مشاهده‌ها و تجربه‌های مردم در گذر زمان نقش ادیان الهی و باورهای دینی مردم در توجه ویژه به عدد هفت بسیار اساسی است و از همین روست که قرن هاست در آیین ها و رسم های ایرانی و افغانی نیز این عدد جایگاهی ویژه دارد. در چین و آراستن سفره هفت سین نیز نقش این عدد به خوبی آشکار است.

نگاهی گذرا به واقعیت های طبیعی، کتب الهی، باورهای مردم، هنر معماری، موسیقی، خط و نیز ادبیات ملل نشان می دهد که عدد هفت تا چه حد مورد توجه ویژه قرار دارد. در قرآن کریم و نیز نزد مسلمانان عدد

هفت جدای از سایر عددها مورد توجه قرار دارد. در برخی از آیه‌ها و سوره‌های قرآن از عدد هفت نام برده شده است و نیز قرآن را مشتمل بر هفت موضوع دانسته اند.

مناسک حج هفت مرحله دارد و نخستین قاریان نیز هفت نفر بوده‌اند. در کتاب‌های آسمانی انجیل و تورات، بارها و بارها این عدد با تأکید تکرار شده است. همچنین نزد زرتشتیان هفت امشاسپند گرامی بوده و در آیین مهر هفت اختر معتبر بوده است. پیشینیان ما نیز زمین و آسمان را دارای هفت طبقه دانسته‌اند و به زمین هفت اقلیم می‌گفته‌اند که دارای هفت دریا بوده است.

در کابل و شهرهای شمالی افغانستان، سفره هفت میوه متداول است. در این سفره، هفت میوه قرار می‌گیرد، از جمله؛ کشمش سبز و سرخ، چارمغز، بادام، پسته، زردآلو و سنجد. چیدن سفره‌ای مشابه با استفاده از میوه خشک شده، در بین شیعیان پاکستان هم مرسوم است.

جهانی شدن نوروز

مجمع عمومی سازمان ملل در سال 2010 با تصویب قطعنامه‌ای، 21 ماه مارچ را به عنوان روز جهانی نوروز به ثبت رساند. قطعنامه نوروز به ابتکار نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در سازمان ملل متحد و با همکاری جمهوری آذربایجان، افغانستان، تاجیکستان، ترکیه، ترکمنستان، قزاقستان و قرقیزستان آماده و به مجمع عمومی سازمان ملل ارائه شده بود.

خانه تکانی

خانه تکانی یکی از آیین‌های نوروزی است که مردم برخی مناطقی که نوروز را جشن می‌گیرند به آن پایبندند. در این آیین، تمام خانه و وسایل آن در آستانه نوروز گردگیری، شستشو و تمیز می‌شوند. این آیین در کشورهای مختلف از جمله ایران، تاجیکستان و افغانستان برگزار می‌شود.

